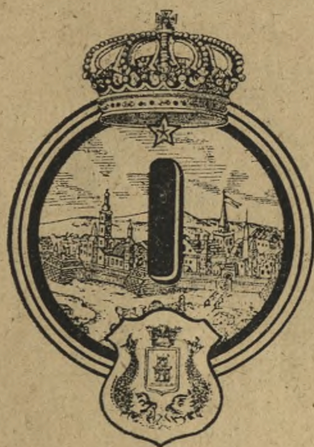
TÎRGUL-IAŞILOR

ALTE DOCUMENTE, EXTRASE ŞI NOTE,
ADAUSE LA MONOGRAFIA „ORAŞUL IAŞI“,

DE

N. A. BOGDAN

(EXTRAS DIN REVISTA „ARHIVA“, An. XXX, No. 1, 1923).

IAŞI
TIPOGRAFIA „LUMINA MOLDOVEI“ ESPLANDA ELISABETA
1923

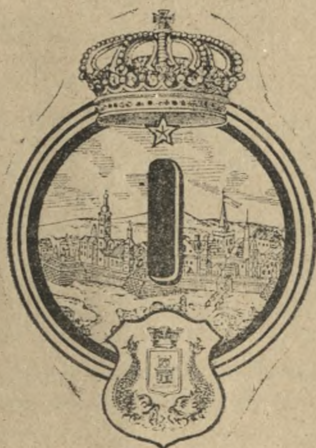
TÎRGUL-IAȘILOR

ALTE DOCUMENTE, EXTRASE ȘI NOTE, ADAUSE LA MONOGRAFIA „ORAȘUL IAȘI",

DE

N. A. BOGDAN

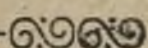
(EXTRAS DIN REVISTA „ARHIVA", An. XXX, No. 1, 1923).

IAȘI
TIPOGRAFIA „LUMINA MOLDOVEI" ESPLANDA ELISABETA
1923

Cea mai veche pecete a Tîrgului-Iaşilor, cu marca un **cal**, emblemă a Regatului Dacilor.

TÎRGUL IAŞILOR

ALTE DOCUMENTE, EXTRASE ŞI NOTE, ADAUSE LA MONOGRAFIA „ORAŞUL IAŞI".

Am adunat şi tipărit în diferite publicaţii precedente multe documente, însemnări sau note, ce am putut culege în timp de mai mult de douăzeci de ani, înjghebînd, pe cît a fost cu putinţă o monografie a Iaşului, ce am publicat-o în două ediţii, — una în 1904, a doua în 1913—15. N'am secat, bineînţeles, însă, izvorul cunoştinţelor ce se mai pot afla şi culege în diferite înprejurări şi epoce, şi cari pot servi tot mai mult lucrărei ce am întreprins.

Exemplarele tipărite în ediţia a II-a a monografiei citate sfîrşindu-se, şi nefiind actualminte cu putinţă publicarea unei a treia ediţii, — ce mi se cere de multe persoane doritoare de a cunoaşte trecutul Iaşului, — deşi am mai adunat de la 1915 pînă astăzi un mare număr de alte documente şi ilustraţii, ce interesează mult această lucrare, — şi aceasta din pricina scumpetei ne-mai-pomenite a tiparului, — cred totuşi util a da din-cînd-în-cînd cîte o

părticică din materialul ce am mai strîns, pentru complectarea pe-cît posibil a lucrărei mele.

Ca atare, voi începe prin reproducerea unui document de mare importanță, în ce priveşte denumirea insăși a Iașului, despre care am făcut mențiune în articolul ce am publicat în revista Arhiva, No. 2 din anul precedent 1921, pg. 278 și urm., și anume acel ce — poate — a determinat pe onorabilul Dn. N. Iorga, să revie asupra susţinerilor sale de odinioară, cum că numele Iașului s'ar trage dela un *morar* sau *vacar*.

E vorba de un document emanat dela voevodul Ștefan cel Mare, datat din 25 Iunie 1475, pe care 'l găsesc în o lucrare de mare importanță, publicată în Budapesta, în anul 1914. Acest op se întitulează :

Fontes Rerum Transylvanicarum, Tomus IV, *Acta et Epistolae relationum Transylvaniae Hungariaeque cum Moldavia et Valachia*, — și are de autor pe Dr. Andreas Veress.

La pag. 12 și 13 ale acestui op, se vede reprodus, în limba latină, documentul ce urmează:

Bistrița, 25 Iunie, 1475.

Dominicus praepositus Albaeregalis et Gasparus, oratores regis Mathiae Hungariae ad Stephanum vaivodam Moldaviae missi, Mathiae regi.

Epistolam Stephani vaivodae Moldaviae mittunt, in qua auxilium contra Turcas petit. Draculiam pro vaivoda electum esse a rege omnibus placere.

Serenissime Princeps. Domine noster naturalis et gratiosisime. Post humillimam subiectionem nostram. Rex et Princeps gratiose. Cum essemus in procinctu itineris nostri de civitate Bistriciensi, venit ad barones Moldavienses homo domini Stephani vaivodae Moldaviensis cum litteris praesentibus incluris, qui vocali sermone retulit nobis, quomodo praeteritis diebus ipse vaivoda Stephanus misisset Alexandrum fratrem carnalem consortes suae in regnum, quod dicitur Mangop et illud potentia sua, post exitum boierorum suorum ad M-tem V-ram, solliciter optinuisset et universos maiores et minores in illo regno Mangop dominio suo subegisset. Retulit etiam, quomodo Turci cum valida potentia cum quadringentis galeis venissent in obsidionem Caffa, quam, cum obsidione cinxissent, obtinuerunt simul cum castello in eadem habito. Quibus sic obtentis, universos Italos in dicto castello existentes nece terri-

bili, simul cum potentioribus civitatis interemissent, reliquos ipsius urbis post datam fidem in antiquis eorum consuetudinibus reliquendo; et, ut fertur, Turci ipsi Tartáros in numero XL millium ipsis in expugnatione ipsius civitatis Caffa associaverant, cum quibus nunc magnum pacis foedus pepigerunt, maxime ex eo, quia illic imperator Tartarorum, de quo Stanczul M-ti V-rae mentionem fecerat, in illa urbe Caffa per Turcos et Tartaros captus esse perhibetur. Nunc, Serennissime Princeps, ex quo ipse Stephanus vaivoda intelligit sibi imminere periculum, petit nos medio horum boieronum suorum, quatenus litteras nostras ad M-tem V-ram velocissime daremus, ut Moiestas V-ra dignaretur convertere faces suas ad partes regni sui inferiores, et indies festinaret discedendo; quoniam sperat idem vaivoda, quod postquam Maiestas V-ra moverit se, Turcus ipse non ita facile proficisceteur vel contra regnum Moldaviae, vel M-tem V-ram; et sine dubio nos advisat et certos facit, quod postquam venerit Turcus ipse, qui iam dudum iter suum arripuit, Transalpinenses contra M-tem V-ram et ipsum vaivodam insurgent, quia paratos iam se contra M-tem V-ram retulerunt. Turcus ipse cum maxima potentia personaliter per terram et alias gentes suas per aquas misisse fertur. Haec M-ti V-rae scripsimus, ut intelligat Maiestas V-ra novitates harum partium.

Recepimus nudiustertius litteras, qua Maiestas V-ra miserat ad me, Dominicum praepositum, in facto inmissionis vaivodae Draculia, quas post earum lectionem communicavi cum boiaronibus, qui post acceptas has novitates, dicunt laudando quod Maiestas V-ra creaverit eum in vaivodam, supplicantes, quod Maiestas V-ra dignetur eum celerrime mittere cum potentia quia iam Stephanus vaivoda cum omnipotentia sua in **Jassamarck hoc, forum Filistenorum,** *castrum tenet, prout Maiestas V-ra intuebitur ex litteres ipsius Stephani vaivodae praesentibus inclusis. Hunc latorem praesentium supplicamus citissime remittat ad nos, ut sciamus, quid in his rebus respondeamus ipsi Stephano vaivodae. Deus teneat Sublimitatem V-ram ad vota ad regimen regnorum suorum.*

Raptim ex Bestriza, die Domenico post festum Nativitatis Beati Joannis Baptistae. [*A. D. 1475*].

Perfideles Sublimitatis Vestrae
Dominicus Praepositus et
Gasparus de Nagyvátha

Acest document se găseşte în original în arhiva veche a Sta-

tului din Veneția. Traducerea lui în romînește, datorită prof. Dr. S. Isopescul, o dăm în următoarele rînduri, pentru mai ușoară înțelegere a tuturor cetitorilor:

«Dominicus, prepositul Albei Regale, și Gasparus, oratorii regelui Ungariei Mathias, trimiși la Ștefan, voevodul Moldovei, regelui Mathias!

Trimit epistola voevodului Moldovei, în care cere ajutor contra Turcilor. Tuturor li place, că Draculía fu ales de rege ca voevod.

Prealuminate Principe, Domn al nostru firesc și prea milostiv, după prea umilita noastră închinare, Rege și Principe îndurat!

Cînd ne pregătiam pentru drumul nostru dela cetatea Bistrița, veni la baronii Moldoveni un om al Domnului Ștefan, voevodul Moldovei, cu epistola prezentă închisă, care [om] ne-a raportat oral, cum în zilele trecute însuși voevodul Ștefan a trimis pe Alexandru, fratele după trup al soției sale, în regatul, numit Mangop, și pe acesta l'a luat cu puterea după eșirea boerilor săi la M-tea V-tră, iar pe cei mai mari și mai mici din acel regat Mangop i-a subjugat stăpînirii sale. A mai raportat, cum Turcii cu o putere mare de patru sute de coifuri au venit spre a împresura Caffa, pe care, dupăce o încunjurară cu împresurare, o cuceriră împreună cu castelul ce se află în ea. După cucerire, i-au pierdut cu măcelărire îngrozitoare pe toți Italienii, ce se aflau în numitul castel, împreună cu autoritățile cetății, iar pe ceilalți locuitori ai cetății însăși, după ce s-au legat cu jurămînt, i-au lăsat în obiceiurile lor cele vechi; și precum se zice, înși-și Turcii și-au asociat la cucerirea cetății Caffa înse-și 40 de mii de Tatari, cu cari au încheiat un mare legămînt de pace, mai-cu-seamă de aceea, pentrucă acolo, se spune, că ar fi fost prins împăratul Tatarilor, pe care'l pomenește Stanciul M-ții V-stre în acea cetate Caffa, de Turci și Tatari. Acum, prealuminate Principe, înțelegînd voevodul Ștefan, că din aceasta îl amenință un pericol, ne-a rugat prin mijlocul acestor boeri ai săi, ca să dăm epistola noastră către M-ea V-stră cît se poate de iute, pentru ca Maiestatea V-stră să binevoiască a întoarce lumina sa către părțile inferioare ale împărăției sale și îndată să grăbească a purcede; căci același voevod sperează, că dupăce se va mișca Maiestatea V-stră, Turcul însuși nu va purcede așa ușor contra regatului Moldovei sau contra M-ții V-stre; și fără îndoială ne avizuește și ne asigură, că dupăce va veni

însuşi Turcul, care deja s'a apucat de drumul său, Transalpinii se vor rescula contra M-ţii V-stre şi contra însuşi voevodului, pentrucă ei s'au retras deja pregătiţi contra M-ţii V-stre. Se spune, că însuşi Turcul [vine] personal cu o putere foarte mare pe uscat, iar alte ginţi de ale sale le-a trimis pe apă. Aceste le-am scris M-ţii V-stre, ca Maiestatea V-stră să ieie la cunoştinţă noutăţile acestor regiuni.

Am primit alaltăeri epistola, pe care Maiestatea V-stră a trimis-o la mine, prepositul Dominicus, în chestia instalarii voevodului Draculia, care [epistolă], după cetirea ei, am comunicat-o boerilor, cari primind aceste noutăţi, zic, că e de lăudat, că Maiestatea V-stră l'a făcut pe el voevod, rugîndu-se ca Maiestatea V-stră să binevoiască a'l trimite cît mai curind cu putere, pentrucă voevodul Ştefan cu atotputernicia sa deja ţine tabăra in acest *Iassamarck, forul Filistenilor*, precum Maiestatea V-stră se va încredinţa din presenta epistolă închisă a voevodului Ştefan însuşi. Pe aducătorul presentei [epistole] rugăm [M-rea V-stră] să'l trimită cît mai iute înapoi la noi, ca să ştim ce să respundem în chestia aceasta însuşi voevodului Ştefan. Dumnezeu să ţie pe Inălţimea V-stră la împlinirea dorinţelor, la stăpînirea împărăţiilor sale.

In grabă din Bistriţa, în ziua Duminicei după serbătoarea naşterii fericitului Ion Botezătorul, în anul Domnului 1475.

Preacredincioşii Inălţimii Voastre
Dominicus, prepositul
şi *Gasparus de Nagyvátha*

Din întreg acest document nu ne interesează în cazul nostru, decît rîndul în care se găsesc cuvintele: *Iassamarck... forum Filistenorum*, întrucît acolo, cum nimene nu se poate îndoi, e vorba despre localitatea Iaşilor, care exista ca oraş întemeiat, reşedinţă de curte domnească, centru al principalelor drumuri ce se încrucişau, dinspre Polonia, Lituania şi celelalte ţări nordice, spre Marea Neagră, cu toate porturile ei contimporane, Tartaria, Bulgaria, Turcia şi Asia Mică.

Terminaţiunea nemţiască a numelui Iaşului *Iassa-marck (marckt)*, Tîrgul-Iaşilor, dovedeşte odată mai mult că acest oraş era cerçetat de mulţi negustori, ori călători, din părţile slavo-teutone, pentru interese sociale ori comerciale şi că denumirea aceasta era recunoscută şi în diplomaţia contimporană.

In ce priveşte al doilea calificativ, de *Forum Filistenorum*,

(Tîrgul sau Piața Filistenilor), pînă astăzi explicația justă n-a putut-o da nimene. Se știe doar atîta că, în Germania și chiar în țările flamande și galice, cuvîntul *Filisteni* se întrebuința adesea ca sinonim cu *negustori*. Cum d-l Iorga a găsit, și unde a găsit că cuvîntul *Filistenii* era sinonim cu *Iazygii*, aceasta eu n'am găsit-o, dar și D-sa se păzește de a arăta isvorul, — nu știu bine din ce motiv.

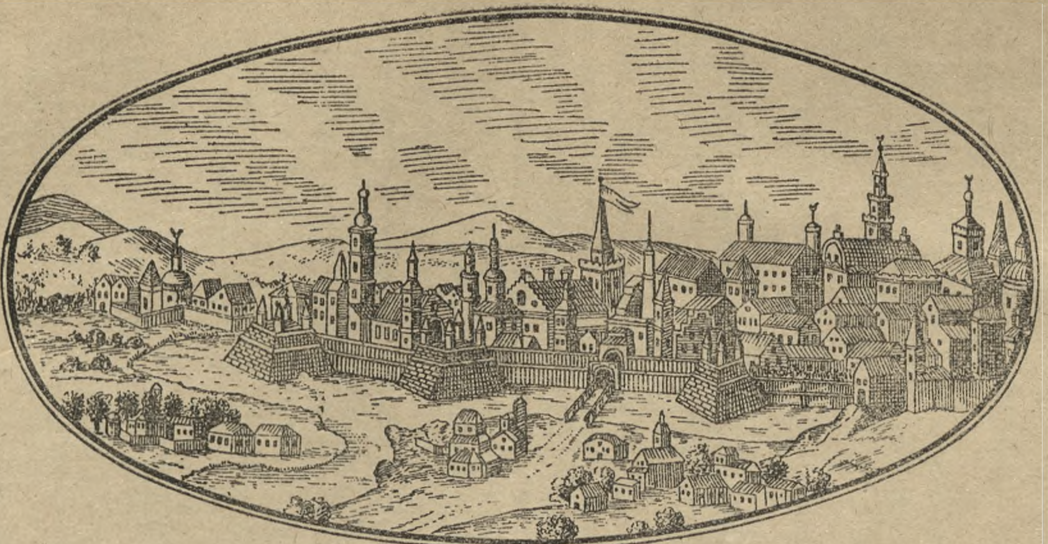
Mai rămine de explicat, pe lîngă aceasta, și denumirea ce o dă Ptolomeu Iașului de *Petrodava*, ori cea atribuită de unii geografi sau cartografi mai moderni, de *Stephanovița*, care, poate ar fi putut fi atribuită bisericei întemeiată de Ștefan Vodă, Sf. Neculai dela poarta Curței domnești, a *Curței Domnești* refăcută de Ștefan, după ce a ars-o el însuși, — cum de pildă am zice azi palatului în care a stat Cuza, ori Carol-Vodă, *Cuzenovița* ori *Carlovița*, —dar nici aici explicația nediscutată nu apare de nicăeri suficientă.

Că s'a numit deci odinioară Iașul *Petrodava*, *Stefanovița*, *Iassamarck*, ori *Forum Filistenorum*, aceasta nu ne impiedică, ca să explicăm astăzi, că derivația numelui de *Iași*, *Iașci* sau *Tîrgul-Iașilor*, se datorește poporului sau popoarelor *Iașci*, *Iassoni* sau *Iazygi*, despre cari multe opuri și documente ne dă izvoare suficiente, că au trăit și dăinuit pe pămîntul Moldovei, fie că din ei a mai rămas vre-o urmă, sau c'au fost exterminați prin frămîntări războinice, ori împinși în alte țări, de valurile barbare ce veneau dinspre nord și răsărit, cum se văd urme și se pomenesc date, că ar fi ajuns și s'ar fi stabilit un asemenea popor, într'un anumit timp, tocmai pe malurile Tisei din Ungaria.

E posibil s'o fi luat din Robert Roesler, din care citez cîteva linii mai departe; dar părerea acestui autor, cu care a avut de furcă și A. D. Xenopol, nu e suficientă, pînă la aflarea și a altor isvoare.

*

Un text care trebue cercetat și ținut samă de el, cu toate că pare că nu i se poate atribui valoarea unui document incontestabil, il găsim într'o lucrare scolastică franceză, din veacul precedent, și anume în opul întitulat: *Nouveau Manuel des Aspirants au Baccalauréat ès lettres*, rédigé conformément au Programme officiel de 1857, par *E. Lefranc*, ancien Proffesseur agrégé au College Municipal Rollin, et *G. Jeannin*, ancien Professeur de l'Académie de Paris. *33-éme Edition.* Paris. Imprimerie et Librairie Classiques de Jules Delalain, Rue des Ecoles, vis-àvis de la Sorbonne. 1861. Histoire ancienne.

Cetăţuia Iaşului şi Curtea Domnească, în veacul al 16-lea

(După o ilustraţie mai mare, germană, contimporană).

In acest manual classic al aspiranţilor la bacalaureat din Paris, la pag. 186, găsim o enumeraţie a oraşelor principale cari se aflau în marele imperiu al Romanilor, în momentul morţei Imparatului August, enumeraţie în care, pe lîngă cele mai mari oraşe din Franţa, Germania, Spania, Austria etc., se găseşte menţionată şi localitatea ce ne interesează, *Iaşul*, indicat prin denumirea de *Iassorum Municipium!*

Textul exact din această carte glăsueşte astfel:

Bornes et divisions générales de l'empire Romain, à la mort d'Auguste: au N., le Pont-Euxin, le bas Danube, les Alpes Rhétiques etc.

Les principales villes des provinces impériales étaient:

I-°. En Europe: Aquitaine: *Burdigala* (Bordeaux), *Augusta* (Auch), *Bituriges* (Bourges); Celtique: *Lugdunum* (Lyon), Augustodunum (Autun), *Vesontio* (Besançon), *Senones* (Sens), *Lutetia* ou *Parisis* (Paris), *Genabum* ou *Aureliani* (Orléans), *Turones* (Tours), *Rotomagus* (Rouen); Belgique: *Augusta Trevirorum* (Trèves), *Remi* (Reims); — Germanie supérieure: *Moguntiacum* (Mayence), *Argentoratum* (Strasbourg); — Germanie inférieure: *Colonia Agrippina* (Cologne), *Lugdunum Batavorum* (Leyde); — Tarraconaise: *Tarraco* (Tarragone), *Barcino* (Barcelone), *Ilerda* (Lérida), *Legio* (Léon), *Caesarea Augusta* (Saragosse), *Carthago nova* (Carthagène), *Toletum* (Tolède); — Lusitanie: *Olisippo* (Lisbonne), *Salamantica* (Salamanque); — Dalmatie: *Scodra* (Scutari), *Salone*; — Moesie: *Singidunum* (Belgrade), *Iassorum municipium* (Jassy); — Pannonie: *Cibalis* (Zwilei) et *Sirmium* (Sirmich ou Szérum); — Norique: *Boiodurum* (Innstadt); — Vindélicie: *Augusta Vindelicorum* (Augsbourg); — Rhétie: *Curia* (Coire);

2° en Asie: etc.

Negreşit că cei doi autori francezi, *Lefranc* şi *Jeannin*, nu ş'au luat informaţiile lor dela vre-un Asaki ori Săulescu, sau dela niscaiva studenţi romîni ce întîmplător s'ar fi aflat pe timpul compunerei acelui manual în Paris,— căci ei publică a *33-a ediţie* a cărţei lor la 1861, şi nu se vede de nicăeri interesul, sau lipsa de cunoştinţi ale lor, care să-i facă să introducă într'un op clasic, o părere hazardată ori eronată, pe care să n'o fi estras dintr'un isvor absolut sigur. Pe ce se vor fi bazat în fixarea nomenclaturei lor citate, iarăşi nu se poate şti cu preciziune. Lipsa de note şi trimiteri la isvoare e, ce-i drept, de regretat într'o asemenea lucrare;

dar aceasta nu poate îndreptăţi pe nimeni să-i învinovăţească pe asemenea autori, de păreri hazardate, fantastice, acolo unde nu se vede nici un motiv sau interes de mistificare. Vor fi găsit ei citaţii ori documente sigure undeva, de aceasta nu ne îndoim.

Totuşi, noi dăm citaţiunea tale-quale, cel puţin pentru îmbogăţirea controverselor sau posibilităţilor, întru fixarea datei întemeerei şi originei numelui vechei capitale a Moldovei.

*

Cîteva note şi date interesante, relative la poporul *Oset*, sau *Iazyg*, identificat sau confundat de unii autori cu *Alanii*, *Cumanii*, *Roxolanii* etc., găsîm în revista bucureşteană *Viaţa Nouă*, Nr. 8—9 din 1921, şi părerile exprimate în articolul relativ, despre asemănarea Moţilor din Ardeal cu vechii Oseţi, pot duce la oarecari concluzii favorabile întru dezlegarea descendenţei numelui şi locuitorilor Iaşului,— întrucît Oseţii sunt numiţi in cronicele vechi ruseşti *Asy* sau *I-asy*.

*

Pomenirea numelui de *Stepanovca* sau *Stefanoviţa*, o mai găsim într'un op intitulat *Tartariae Descriptio*, de autorul polonez Martin (des Biezdfedea) Bronewsky, tipărit la Colonia, în anul 1593. O a doua ediţie a acestui op s'a mai tipărit la Leiden, în Germania, în anul 1630, sub titlul *Russia seu Moscovia item que Tartaria*.

In acest op găsim, între altele, următoarele şiruri:

«...Dela hotarele Podoliei, Moldaviei sau Valahiei aparţinînd, ajungem la Cameneţ, Hotin, Soroca şi Olhionia (de sigur Orhei); de aici spre oraşele Principatului Moldaviei şi *cetăţile ce se aflã pe Nistru*. Apoi trecînd Prutul sau Hieras, rîu moldovenesc, găsim oraşul **Stepanovca** sau **Iaşii**, tîrg principal al Valahiei(!); sau mai drept pe Prut vom găsi orăşelul *Techmia* (?) şi o cetate turcească, nu de mult construită, tocmai la gura Nistrului. Tot acolo pe Nistru se aflã trecerea dela *Tinichea* (Tighina), sau «trecătoarea moldovenească».

*

In scrierea *Romänische Studien*, de Robert Roesler (Leipzig, 1871, pag. 333), găsim notat că, «*Cumanii* au fugit în Ungaria din ţara Basarabo-Moldavo-Valahă, unde li s'a păstrat numele pînă astăzi. In veacul al XIII-lea ei sunt pomeniţi a fi numeroşi în Ungaria. In veacul al XV-lea s'a făcut schimbarea numelui lor în aşa-zişii *Philistaei* şi *Iazyges*. Amîndouă aceste expresii însem-

nează acelaş lucru: *arcaşi*. Philistei, este o transformare din *Balistarii*, iar Iazyges e o latinizare savantă (!) a cuvîntului unguresc *jasz*, din mai vechi *ijasz*» (!!).

*

Dr. Karel Kadlec, în opul seu întitulat *Valaši a Valašské Pravo v žemich Slovanskych a Uherskych*, (Praga, 1916, pag. 115-6), scrie:

«Incă despre o naţionalitate pe pămîntul României de astăzi, trebuie să se pomenească, înainte de întemeierea Principatelor Româneşti: anume sunt *Iassii* (în limba cehă), sau *Osetii*, resturi ale vechilor *Alani*, cari in veacurile XI şi XIII au trăit lîngă *Cumani*, în stepele Rusiei de miază-zi, şi împreună cu ei s'au întins pînă la Moldova de mai apoi şi mai departe, la apus, pînă în Ungaria. Mulţi dintre ei au trecut de asemenea în slujba *Bizantinilor*.

«După autorul Gheorghe Pachymeris, cam pe la anul 1300, Bizantinii au primit mai bine de 10,000 (din Oseţi) ca coloni. Scriitorii arabi complectează pe Pachymeris: S'a întrerupt aceasta prin moartea lui Nogai şi prin lupta dintre fiii lui, Gecu şi Tecu. După ştirile Bizantinilor, puterea lui Nogai se întindea dela Iaiko pînă la Dunărea. La Dunărea de jos era centrul (capitala) lui Gecu. Regiunea de acolo se numeşte de către scriitorii Arabi, *Ţara Assi* (Assilor). Pachymeris numeşte pe Alani «ajutoare credincioase ale Nogailor».

«Scriitorul rus Iulian Kulakowsky crede (*Alanî po svedeniam Klass. i Vizant. Pisatelej*. Kiew, 1899,—*Alanii după mărturiile scriitorilor clasici şi bizantini*), că pe ţermul sting al Dunărei se găsea o numeroasă populaţie de *Alani* (adică *Iassi*). Confirmarea părerei sale, Kulakowsky o vede în ştirile despre participarea Iassilor în evenimentele primei jumătăţi a veacului al XIV-lea, în peninsula balcanică. Ast-fel, în anul 1313, Iasii ajutară Regelui Sîrbesc Ştefan Uroş al II-lea, în potriva fratelui acestuia, Ştefan Dragutin.

«In anul 1323 iarăş au fost sub poronca Voevodului rusesc Iwan, în slujba Ţarului bulgar, şi au atacat Philipopolii în potriva bizantinilor. După şepte ani aflăm că au luptat in potriva Sîrbilor. In 1330, în răsboiul bulgaro-grec în potriva Sîrbilor, a luat parte Voevodul Valahiei, Basarab, Tatarii Negri şi *Gospodstwo Iasko* (Voevodul Iassilor). (Vezi *Zakonik Stefana Duşana*, de Stoian Novacovici, Belgrad, 1898, 1 vol. în 8°, pag. 3).

„Nu se găseşte nicăeri însemnat în ce loc se găsia *Gos-*

Scrieri de N. A. Bogdan

Orașul Iași. Monografie istorică și socială. Volum în 4°, de 522 pag., cu 550 ilustrații. Iași, 1913—1915, ediția II.

Regele Carol I și a doua sa Capitală. Relații istorico-politice. Volum în 4°, de 660 pag.. cu 170 ilustrații. București, 1916.

Monografia Universității din Iași, de la înființare până la 1906. Volum inedit in-folio, de 1049 pag., cu 55 ilustrații fotografice. (In calaborare cu *Const. Climescu,* Rectorul Universității iașene).

Societatea Medico-Naturalistă și Muzeul Istorico-Natural din Iași. 1830—1919. Documente, scripte și amintiri. I volum în 4°, de 178 pag., cu 65 ilustrații. Iași, 1919.

Asistența Socială în Basarabia, în ultimul veac. Monografie scrisă din însărcinarea Ministerului Sănătății, Muncei și Ocrotirilor Sociale. 1922.

La Roumanie, pays que les Français devraient mieux connaître. Broșură, cu 28 ilustrații. Ed. II, a *Revistei Foreziene,* din St.-Etienne, Franța, 1902.

Lupta pentru viață. Revista sociologică și literară. Iași, 2 vol. 1903—1905.

Nuvele, Povești, Amintiri din teatru, Cronici, Versuri, 5 volume.

Piese de teatru, originale și prelucrări. 12 volume și broșurî.

Piese de teatru, traduse, 52 bucăți.

Arta de a vorbi, recita și declama. Studiu artistic. Iași. 1 volum, 1899.

Scrieri de N. A. Bogdan

Orașul Iași. Monografie istorică și socială. Volum în 4⁰, de 522 pag., cu 550 ilustrații. Iași, 1913—1915, ediția II.

Regele Carol I și a doua sa Capitală. Relații istorico-politice. Volum în 4⁰, de 660 pag.. cu 170 ilustrații. București, 1916.

Monografia Universității din Iași, de la înființare până la 1906. Volum inedit in-folio, de 1049 pag., cu 55 ilustrații fotografice. (In calaborare cu *Const. Climescu,* Rectorul Universității iașene).

Societatea Medico-Naturalistă și Muzeul Istorico-Natural din Iași. 1830—1919. Documente, scripte și amintiri. 1 volum în 4⁰, de 178 pag., cu 65 ilustrații. Iași, 1919.

Asistența Socială în Basarabia, în ultimul veac. Monografie scrisă din însărcinarea Ministerului Sănătăței, Muncei și Ocrotirilor Sociale. 1922.

La Roumanie, pays que les Français devraient mieux connaître. Broșură, cu 28 ilustrații. Ed. II, a *Revistei Foreziene,* din St.-Etienne, Franța, 1902.

Lupta pentru viață. Revista sociologică și literară. Iași, 2 vol. 1903—1905.

Nuvele, Povești, Amintiri din teatru, Cronici, Versuri, 5 volume.

Piese de teatru, originale și prelucrări. 12 volume și broșuri.

Piese de teatru, traduse, 52 bucăți.

Arta de a vorbi, recita și declama. Studiu artistic. Iași. 1 volum, 1899.